

Михаил
Афанасјевич
Булгаков

Бела гарда

Превела
Нада Узелац

БУКФОЛ

Први део

Поче да пада ситан снег и одједном удари крупним пахуљама. Ветар фијукну, поче вејавица. За тренутак мрачно небо помеша се са снежним морем. Све ишчезну. – Гле, господине – викну кочијаш – несрећа: мећава!

„Капетанова кћи“

... и суд примише мртваци као што је написано у књигама, по дјелима својима.

1.

Велика је била година и страшна од рођења Христовог 1918, а од почетка револуције друга. Било је у изобиљу лети сунца, зими снега, и необично високо на небу стајале су две звезде: звезда пастирска – вечерња Венера и црвени, треперави Марс.

Али и за мирних и за кравих година, дани лете попут стреле и млади Турбини нису ни приметили како је с јаким мразом наступио бео, баршунаст децембар. О, Божић-бато наш, ти који светлуцаш снегом и срећом! Мама, светла краљице, где си?

Годину дана пошто се кћерка Јелена венчала с капетаном Сергејем Ивановичем Талбергом и исте недеље кад се старији син, Алексеј Васиљевич Турбин, после тешких похода, војне службе и недаћа вратио у Украјину, у Град, у родно гнездо, бео ковчег с телом мајке снели су по стрмом Алексејевском спуту на Подол, у црквицу Николаја Блаженог на Взвозу.

Кад су држали опело мајци, био је мај, дрвеће вишње и багремови скроз су прекрили шиљате прозоре. Отац Александар, који се од туге и збуњености спотицао, блистао је и светлуцао на златастој светлости, а ђакон, љубичастог лица и врата, сав метално-златан до самих врхова чизама, суморно је мрмљао речи црквеног опроштаја мами, која је одлазила од своје деце.

Алексеј, Јелена, Талберг и Ањута, која је одрасла у кући Турбиних, и Николка, погођен смрћу, с чуперком палим преко десне обрве, стајали су поред ногу старог, мрког свеца Николе. Николкине плаве очи, усађене с обе стране дугачког птичјег носа, гледале су изгубљено, утучено. С времена на време дизао их је према иконостасу, према своду олтара који је ишчезавао у полумраку, где се узносио тужан и загонетан стари Бог. Чему таква увреда? Неправда? Због чега им је отета мајка, кад су се сви окупили, кад је дошло олакшање?

Бог који је ишчезавао у црном, напуклом небу, није одговарао, а Николка још није знао да је све, шта год да се деси, увек онако како треба и само води ка бољем.

Опојали су је, изашли на плоче у паперти, које су одзвњале под ногама, и испратили мајку кроз цео огроман град на гробље, где је испод црног мермерног крста већ одавно лежао отац. И маму су покопали. Ех... ех...

Много година пре смрти, у кући број 13 на Алексејевском спусту, кајева пећ у трпезарији грејала је и подигла малу Јеленицу, Алексеја, старијег, и сасвим сићушног Николку. Како се често поред усијаних кајева читао „Саардамски дрводеља“, док је сат свирао гавоту и како је увек крајем децембра мирисало на боровину, а разнобојни парафин горео на зеленим гранчицама. У одговор бронзаном сату, који је стајао у маминој, а сад Јеленициној соби, и његовој гавоти, црни зидни сат у трпезарији избијао је, попут оног на звонику. Купио их је отац давно, кад су жене носиле смешне рукаве, надуване на раменима. Такви рукави су ишчезли, време је, попут искре, минуло, умро је отац, професор, сви су одрасли, а сатови су остали исти и избијали и даље као они на звонику. Сви су тако навикли на ове сатове да кад би они неким чудом нестали са зида, било би тужно, као да је умро најрођенији глас, и празно место ничим не би могло да се надомести. Али, на срећу, сатови су бесмртни, бесмр-

тан је и Саардамски дрводеља, а холандски каљ, попут камене мудрости, у најтеже време благотворан је и врео.

И тај каљ, и намештај пресвучен старим, црвеним плишом, и кревете са сјајним куглама, излизане тепихе, шарене и тамно црвене, са соколом на руци Алексеја Михајловича, с Лујем XIV, блаженим на обали свиленог језера у рајском врту, турске тепихе с чудесним источњачким шарама, које су се малом Николки привиђале у бунилу шарлаха, бронзану лампу с абажуром, најбоље на свету ормане с књигама, који су мирисали на тајанствену, старинску чоколаду, с Наташом Ростовом, Капетановом кћери, позлаћене чаше, сребро, портрете, завесе – свих седам прашњавих и пуних соба, које су подигле младе Турбине, све је то мајка у најтеже време оставила деци, и већ губећи дах и снагу, хватајући се за руку уплакане Јелене, говорила:

– У слози... живите.

Али, како да живе? Како да живе?

Алексеју Васиљевичу Турбину, најстаријем – младом лекару – двадесет осам је година. Јелени – двадесет четири. Њеном мужу, капетану Талбергу – тридесет једна, а Николки – седамнаест и по. Живот им се управо скрхао, у сам освит. Одавно је већ почело да веје са севера, веје ли веје, и не престаје, и што више траје, то је горе. Вратио се најстарији Турбин у родни град после првог удара, који је потресао планине изнад Дњепра. Па, мислиш, ево, престаће, почеће онај живот о коме пише у чоколадним књигама, али он не само да не почиње него постаје све страшнији. На северу не престаје да завија мећава, а овде под ногама потмуло одзвања, ропће узнемирена утроба земље. Осамнаеста година лети свом крају, и сваки дан је од претходног страшнији и ужаснији.

Срушиће се зидови, одлетеће узнемирени соко с беле рукавице, угасиће се ватра у бронзаној лампи, а Капетанову кћер спалиће у пећи. Мајка је рекла деци:

– Живите.

А они ће морати да се муче и умиру.

Једном, у сумрак, одмах пошто је сахрањена мајка, Алексеј Турбин, дошавши код оца Александра, рече:

– Да, тужно је код нас, оче Александре. Тешко је маму заборавити, па још и овако тешка времена... Што је главно, само што сам се вратио, мислио сам, уредићемо живот, а ето...

Уђутао је и, седећи за столом, у сумрак, задубио се у мисли и загледао у даљину. Гране у црквеном дворишту прекриле су и свештеникову кућицу. Изгледало је као да се иза зидова тесног кабинета, претрпаног књигама, пружала пролећна, тајанствена, густо испреплетана шума. Град је, као што то увече бива, потмуло хучао, мирисао је јоргован.

– Шта да радиш, шта да радиш – збуњено промрмља свештеник. (Он се збуњивао сваки пут кад је требало да разговара с људима.) – Воља Божја.

– Можда ће се све то једном завршити? А после ће бити боље? – упита Турбин, обраћајући се ко зна коме.

Свештеник се промешкољи у фотељи.

– Тешко време, тешко, нема шта – промрмља он – али не треба клонути духом...

Затим, изненада, стави белу руку, извукавши је из тамног рукава ризе, на гомилу књижица и отвори ону на врху, тамо где је била стављена везена пантљика у боји.

– Не треба клонути духом – сметено, али некако необично убедљиво проговори он. – Велики је грех – клонути духом... Мада, како ми изгледа, још ће бити искушења... Свакако, свакако, великих искушења – говорио је све сигурније. – Ја у последње време стално, знате, за књигама седим, из струке, разуме се, највише богословским...

Он подиже књигу тако да последњи зраци светлости кроз прозор падну на страницу, и прочита:

– „И трећи анђео изли чашу у реке и изворе вода; и начини се крв“.

2.

И тако, био је бео, баршунаст децембар. Он се стрмоглаво приближавао половини. Већ се одсјај Божића осећао на снежним улицама. Осамнаестој години ускоро ће крај.

Над једносратном кућом број 13, ванредно саграђеном (на улицу је стан Турбиних гледао с првог спрата, а у малено, пријатно двориште – из приземља), у башти, која се стисла испод веома стрмог брда, све гране на стаблима рашириле су се и обесиле. Брдо је завејано, затрпане су и шупе у дворишту – појавила се огромна глава шећера. Кућу је прекрила шубара белог генерала, а у приземљу (према улици – приземље, а према дворишту, испод веранде Турбиних – подрум) засветлео је слабуњавом, жућкастом светлошћу инжењер, кукавица и буржуј, антипатични Василиј Иванович Лисович, а изнад – јако и весело засијали су прозори Турбиних.

У сумрак су Алексеј и Николка отишли у шупу по дрва.

– Ех, ех, а дрва је ђаволски мало. Опет су нас данас пок-
рали, види.

Из Николкине батеријске лампе блесну плавичаст сноп, а на њему се видело како су даске несумњиво скидане са зида и опет, у журби, прикуцане.

– Да ми је да упуцамо те ђаволе! Богами. Него, знаш шта: да стражаримо ноћас? Знам – то су обућари из броја једанаест. И још какве хуље! Имају више дрва од нас!

– А ђаво их... Идемо. Узимај.

Садржај

Први део	7
Други део	125
Трећи део	191
<i>Бела јарда</i> у записима Мајстора	315